

Економічні інструменти стимулювання впровадження енергоефективних заходів

Гетало Н.С., Харківська національна академія міського господарства

В умовах недостатності фінансових ресурсів, зростання тарифів на енергетичні ресурси і відсутності мотивації підприємств житлово-комунального господарства в реалізації заходів щодо активного зниження витрат на енергію, стає необхідним здійснювати інноваційні перетворення для досягнення мети і завдань енергоефективності в господарській діяльності підприємств.

Енергозбереження, яке по суті є інноваційною діяльністю, навіть в умовах ринкових відносин не володіє автоматизмом дії і потребує додаткового стимулювання на державному, муніципальному рівнях і на рівні підприємств. Дуже важливим положенням для підприємств повинно стати те, що частину вільних коштів потрібно використовувати на матеріальне заохочення ініціативних працівників, а частину – на проведення чергових планових робіт по підвищенню ефективності використання енергоресурсів.

Тому вважаємо необхідним повертатися до широко відомої раніше системи раціоналізаторських пропозицій як однієї з форм інновацій і виплатам винагород за їх використання. Пропонується ввести спеціальний термін – «енергоефективну пропозицію», під якою розуміється організаційно-технічний захід з метою економії або раціонального використання теплової і електричної енергії, палива, води і природного газу. При цьому необхідно розраховувати економію за окремими енергозберігаючими пропозиціями; оцінювати внесок конкретного відділу (працівника) підприємства в захід, що реалізовується. Об'єктивний розподіл заощаджених засобів стане додатковим стимулом для персоналу при розробці енергоефективних заходів.

Своєчасне, об'єктивне і достатньо точне визначення позитивного ефекту грає велику роль в справі стимулювання раціоналізаторської діяльності, оскільки створює сприятливі умови для зацікавленості раціоналізаторів у вирішенні потрібних виробництву проблем.

Цьому сприятиме запропонована методика визначення економічного ефекту від використання раціоналізаторських енергозберігаючих пропозицій і новий механізм стимулювання енергоефективних пропозицій на основі винагород.

Річний економічний ефект, який отримує підприємство в результаті використання раціоналізаторської енергоефективної пропозиції

або продукту з його застосуванням є приростом доходу підприємства, який виражається у вигляді:

- приросту валового, облікового або чистого прибутку;
- зниження собівартості продукції за рахунок економії і (або) ефективнішого використання енергетичних ресурсів;
- сумарній економії паливно-енергетичних ресурсів.

Розрахунки річного економічного ефекту в результаті використання раціоналізаторських пропозицій здійснюються із застосуванням методів абсолютної або порівняльної ефективності на другому етапі введення інновацій в господарський оборот протягом розрахункового року.

За пропозиціями, що не мають аналога, розраховується абсолютна ефективність. Таким чином, корисність визначається шляхом виявлення частки прибутку, затрат і витрат, об'ємів продажу, економії ресурсів, що доводяться на дану раціоналізаторську пропозицію або шляхом зіставлення об'ємів ефекту (собівартості, прибутку, економії ресурсів) досягнутого на підприємстві, в якому використана раціоналізаторська пропозиція, із значеннями тих же показників, отриманих в результаті використання аналога.

Різниця в значеннях об'ємів корисних результатів, розрахованих на основі методу порівняльної ефективності, складає річний економічний ефект від впровадження раціоналізаторської пропозиції.

Авторам енергоефективних раціоналізаторських пропозицій повинні виплачуватися винагороди залежно від розміру економічного або іншого позитивного ефекту, отриманого підприємством від використання інновацій впродовж всіх років використання інновацій.

Таким чином, пропонується новий механізм стимулювання енергоефективності на підприємствах на основі раціоналізаторської діяльності:

1. Створення авторських ініціативних груп (АІГ), до яких додатково включаються управлінський і інженерно-технічний персонал для підтримки і супроводу впровадження раціоналізаторських пропозицій. Це дозволить розподіляти винагороду між членами АІГ, які вносять реальний внесок до отримання економічного ефекту, зацікавити їх в постійній підтримці рівня економічного ефекту.

2. Виплата винагороди повинна проводитися не одноразово, як затверджено чинним законодавством, а протягом всього періоду отримання економічного ефекту.

3. Базою для розрахунку розміру винагороди авторам є річний економічний ефект від використання раціоналізаторської пропозиції. Необхідно встановити і розширити коридор встановлюваного відсотка

винагороди від річного економічного ефекту. Затвердити можливість його встановлення на самому підприємстві.

4. У перший рік отримання ефекту виплачувати базову винагороду (відсоток від річного ефекту) для стимулювання впровадження раціоналізаторських пропозицій. Сума виплати визначається шляхом множення розміру бази розрахунку винагороди на базовий коефіцієнт (відсоток) B , встановлений підприємством за угодою з співавторами.

5. У подальші роки корисного використання інновації річний ефект розраховується з урахуванням об'єму використання інновації на даному підприємстві в кожному розрахунковому році. При цьому ефект кожного подальшого року визначається порівняно з даними року, який передує початку використання інновації на даному підприємстві.

6. У подальші роки отримання економічного ефекту встановити виплати винагороди залежно від терміну окупності проекту. Коефіцієнт винагороди B_i кожного року, починаючи з другого, до досягнення терміну окупності визначатиметься за формулою:

$$B_i = \frac{B}{T_{ок\ i}},$$

де B – базовий відсоток винагороди; $T_{ок\ i}$ – термін окупності інновацій в кожному подальшому році, починаючи з другого.

Такий порядок виплати винагороди стимулюватиме АІГ для підтримки отримання економічного ефекту, скорочення терміну окупності $T_{ок}$, після досягнення якого група отримуватиме винагороду за максимальним коефіцієнтом винагороди B і, якщо передбачено, додаткову стимулюючу винагороду ΔB .

7. Період виплати винагороди T обмежується терміном дії упроваджених раціоналізаторських енергоефективних пропозицій.